

Дігтяр Яна Олександрівна,
студентка гр. БП-1-17
Науковий керівник: Олійник А.Ю.,
к.ю.н., проф., професор кафедри
приватного та публічного права
факультету підприємництва та права
Київського національного університету
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

УДК 347.99

МІСЦЕВІ СУДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЇХ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Вступ. Місцевий суд є судом першої інстанції і розглядає справи, віднесені процесуальним законом до його підсудності (з урахуванням принципів територіальності, інстанційності та спеціалізації).

Основний матеріал. На території України паралельно функціонують три мережі місцевих судів:

- загальні;
- господарські;
- адміністративні місцеві суди [1].

Місцевими загальними судами є окружні суди, які утворюються в одному або декількох районах чи районах у містах, або у місті, або у районі (районах) і місті (містах). Вони розглядають цивільні, кримінальні, адміністративні справи (окрему категорію), а також справи про адміністративні правопорушення.

Місцевими господарськими судами є окружні господарські суди. Вони розглядають справи, що виникають із господарських правовідносин, а також інші справи, віднесені процесуальним законом до їх підсудності.

Місцевими адміністративними судами є окружні адміністративні суди, а також інші суди, визначені процесуальним законом. Вони розглядають справи адміністративної юрисдикції (адміністративні справи).

Склад місцевого суду.

До складу місцевого суду входять:

- голова суду;
- заступник або заступники голови суду;
- судді місцевого суду.

Суддя місцевого суду здійснює правосуддя в порядку, встановленому процесуальним законом, а також інші повноваження, визначені законом.

З числа суддів місцевого загального суду обираються слідчі судді (суддя), які здійснюють повноваження з судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні в порядку, визначеному процесуальним законом.

Так, до повноважень слідчого судді віднесено:

- розглядають и клопотання про надання дозволу на застосування таких заходів забезпечення кримінального провадження:

- розглядати клопотання про надання дозволу на проведення слідчих (розшукових) дій (за винятком негласних слідчих (розшукових) дій, дозвіл на проведення яких дається апеляційним судом);

- розглядати скарги на рішення, дій та бездіяльність слідчого і прокурора під час проведення ними досудового розслідування.

Кількість слідчих суддів визначається окремо для кожного суду зборами суддів цього суду. Слідчі судді (суддя) обираються зборами суддів цього суду за пропозицією голови суду або за пропозицією будь-якого судді цього суду, якщо пропозиція голови суду не була підтримана, на строк не більше трьох років і можуть бути переобрані повторно. До обрання слідчого судді відповідного суду його повноваження здійснює найстарший за віком суддя цього суду. Слідчий суддя не звільняється від виконання обов'язків судді першої інстанції, проте здійснення ним повноважень із судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні враховується при розподілі судових справ та має пріоритетне значення.

У місцевих загальних судах також діє спеціалізація суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх. Судді (суддя), уповноважені здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх, обираються з числа суддів відповідного суду зборами суддів цього суду за пропозицією голови суду або за пропозицією будь-якого судді цього суду, якщо пропозиція голови суду не була підтримана, на строк не більше трьох років і можуть бути переобрані повторно. Кількість суддів, уповноважених здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх, визначається окремо для кожного суду зборами суддів цього суду. Суддею, уповноваженим здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх, може бути обрано суддю зі стажем роботи суддею не менше десяти років, досвідом здійснення кримінального провадження в суді і високими морально-діловими та професійними якостями. У разі відсутності в суді суддів з необхідним стажем роботи суддя, уповноважений здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх, обирається з числа суддів, які мають найбільший стаж роботи на посаді судді. Судді, уповноважені здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх, не звільняються від виконання обов'язків судді відповідної інстанції, проте здійснення ними таких повноважень враховується при розподілі судових справ та має пріоритетне значення.

Голова місцевого суду. Посада голови місцевого суду є адміністративною посадою. Однак перебування особи на посаді голови суду не звільняє його від здійснення повноважень судді відповідного суду.

Повноваження Голови місцевого суду:

- представляє суд як орган державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами;
- визначає адміністративні повноваження заступника голови місцевого суду;
- контролює ефективність діяльності апарату суду, погоджує призначення на посаду керівника апарату суду, заступника керівника апарату суду, а також вносить подання про застосування до керівника апарату суду, його заступника заохочення або накладення дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства;
- видає на підставі акта про призначення судді на посаду, переведення судді, звільнення судді з посади, а також у зв'язку з припиненням повноважень судді відповідний наказ;
- повідомляє Вищу кваліфікаційну комісію суддів України та Державну судову адміністрацію України, а також через веб-портал судової влади про вакантні посади суддів у суді у триденний строк з дня їх утворення;
- забезпечує виконання рішень зборів суддів місцевого суду;
- організовує ведення в суді судової статистики та інформаційно-аналітичне забезпечення суддів з метою підвищення якості судочинства;
- сприяє виконанню вимог щодо підвищення кваліфікації суддів місцевого суду;
- вносить на розгляд зборів суду пропозиції щодо кількості та персонального складу слідчих суддів;
- здійснює інші повноваження, визначені законом.

Голова місцевого суду з питань, що належать до його адміністративних повноважень, видає накази і розпорядження. У разі відсутності голови місцевого суду його адміністративні повноваження здійснює один із заступників голови суду за визначенням голови суду, за відсутності такого визначення – заступник голови суду, який має більший стаж роботи на посаді судді, а в разі відсутності заступника голови суду – суддя цього суду, який має більший стаж роботи на посаді судді.

Заступник голови місцевого суду здійснює адміністративні повноваження, визначені головою суду. Голова місцевого суду, його заступники обираються на посади зборами суддів відповідного суду з числа суддів цього суду шляхом таємного голосування більшістю від кількості суддів відповідного суду строком на три роки, але не більш як на строк повноважень судді, у порядку, визначеному законом.

Голова місцевого суду та його заступники можуть бути достроково звільнені з посади за ініціативою не менш як однієї третьої від загальної кількості суддів відповідного суду шляхом таємного голосування не менше як двома третинами суддів цього суду. Підставою для звільнення судді з адміністративної посади є його заява або триваюче незадовільне виконання

обов'язків голови суду, заступника голови суду відповідно, систематичне або грубе одноразове порушення закону при їх виконанні. Суддя, якого достроково звільнено з адміністративної посади в суді (крім звільнення з адміністративної посади за його заявою), не може бути обраний на будь-яку адміністративну посаду в судах протягом двох років з дня такого дострокового звільнення. Звільнення з посади судді, припинення його повноважень як судді, а також закінчення строку, на який суддю обрано на адміністративну посаду в суді, припиняє його повноваження на адміністративній посаді.

Суддя, обраний на адміністративну посаду, не може обіймати одну адміністративну посаду відповідного суду більш як два строки поспіль, якщо інше не передбачено законом. У суді, кількість суддів в якому перевищує десять суддів, може бути обраний один заступник голови суду, а в суді, кількість суддів в якому перевищує тридцять суддів, – не більше двох заступників голови суду. Перебування судді на адміністративній посаді в суді не звільняє його від здійснення повноважень судді відповідного суду, передбачених Законом.

Організація роботи місцевого суду.

Належна організація роботи місцевого суду має велике значення для забезпечення виконання покладених на нього функцій. Завдання організувати роботу суду покладено на голову суду. Голова суду розподіляє обов'язки між суддями. Якщо до складу суду обрано кілька суддів, то розподіл обов'язків між ними можливий за такими принципами:

- зональний або територіальний (суддя розглядає всі справи в межах своєї зони);

- предметний або функціональний (суддя розглядає тільки кримінальні чи цивільні справи або навіть певну категорію справ);

- предметно-зональний (суддя розглядає лише кримінальні чи цивільні справи в межах своєї зони);

- поточний (кримінальні справи розглядають по черзі, цивільні – суддя, який прийняв заяву під час прийому громадян).

Для забезпечення ефективної роботи місцевих судів щодо здійснення правосуддя діє апарат суду, структуру й штатну чисельність яких затверджує Міністерство юстиції в установленому порядку за поданням голови суду. Голова суду добирає, приймає на роботу й звільняє з посади працівників, яких не обирають: консультантів, секретарів суду та судового засідання, завідувача канцелярії, діловода, архіваріуса тощо. Він здійснює загальне керівництво роботою канцелярії суду, своєчасно вживає заходів щодо усунення недоліків і упущень у її роботі.

Завідувач канцелярії організовує роботу канцелярії, керує роботою секретарів, діловода, архіваріуса. На завідувача канцелярії покладають: розподіл роботи між працівниками канцелярії суду й контроль за виконанням ними своїх обов'язків; розподіл кореспонденції, що надійшла до суду; контроль за веденням документів первинного обліку, нарядів,

обліку й реєстрації звернень громадян і юридичних осіб; організацію обліку й зберігання судових справ, речових доказів; контроль за своєчасним відправленням справ зі скаргами, поданнями, протестами до вищої ланки суду; забезпечення збереження та правильного заповнення трудових книжок працівників суду, особових справ і карток обліку тощо. На секретарів суду покладають ведення діловодства з судових справ, зокрема: реєстрацію, облік і зберігання справ (кримінальних, цивільних, про адміністративні правопорушення та інших); ведення картотек, журналів, нарядів; оформлення документів щодо повернення вироків до виконання, рішень, ухвал, постанов суду і контроль за одержанням повідомлень про виконання; підготовку й передачу до архіву закінчених провадженням справ, картотек, журналів, нарядів та ін. Крім того, секретар судового засідання виконує необхідну роботу під час прийому суддею громадян; викликає учасників процесу й свідків; перевіряє явку осіб, викликаних у судові засідання, й зазначає час перебування їх у суді; веде протоколи судових засідань, оформляє справи після їх розгляду; веде журнал судових засідань; виписує виконавчі листи у справах, щодо яких судом допущено негайне виконання рішень, тощо. Консультант суду веде облік законодавства й узагальнення судової практики; інформує працівників суду про чинне законодавство та судову практику судів вищої інстанції; обліковує окремі ухвали й контролює їхнє виконання.

На архіваріуса суду покладають: ведення архіву; видачу копій судових документів у справах, що є в архіві; облік і зберігання архівних справ та ін. [2].

Висновки.

Отже, місцевий суд є судом першої інстанції і розглядає справи, віднесені процесуальним законом до його підсудності (з урахуванням принципів територіальності, інстанційності та спеціалізації). На території України паралельно функціонують три мережі місцевих судів: загальні, господарські, адміністративні місцеві суди, які, відповідно, мають свою чітко визначену структуру, повноваження, права і обов'язки, порядок призначення і звільнення суддів тощо.

Список використаних джерел:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545. Поточна редакція 12.07.2018 р.
2. Організація судових та правоохоронних органів : підручник / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого; за ред. І. Є. Марочкіна. – Х.: Право, 2013. – 448 с.